

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ημερομηνία: Δευτέρα, 15 Μαρτίου 2010

Θέμα: Ομιλία Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας στην Ημερίδα για την υπερχρέωση των νοικοκυριών.

Κυρίες και κύριοι,

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Καταναλωτή το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας οργανώνει τη σημερινή ημερίδα με αντικείμενο ένα από τα σημαντικότερα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, την υπερχρέωση των νοικοκυριών.

Η υπερχρέωση των νοικοκυριών στη χώρα μας αυξάνει και προσλαμβάνει σε ορισμένα στρώματα και περιοχές δραματικές διαστάσεις και αποτελεί σήμερα ένα από τα πλέον οξυμμένα κοινωνικά προβλήματα. Πολλά πράγματι νοικοκυριά έχουν υπερχρεωθεί σε τέτοιο βαθμό που δεν έχουν πλέον τη δυνατότητα να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους. Μοιραία οδηγούνται στη περιθωριοποίηση, καθώς, μη διαθέτοντας σοβαρή αγοραστική δύναμη και δυνατότητα απεγκλωβισμού από την υπερχρέωση, δεν είναι σε θέση να σχεδιάσουν τη συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Το σύγχρονο φαινόμενο της υπερχρέωσης αποτελεί την άλλη όψη του φαινομένου της πιστωτικής επέκτασης. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η πίστωση είναι ένα σπουδαίο αγαθό που προσφέρει τη δυνατότητα άμεσης ρευστοποίησης μελλοντικού εισοδήματος, ενισχύοντας έτσι τις δυνατότητες των νοικοκυριών να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους, να καλύψουν ανάγκες, τα όνειρά τους να αγοράσουν ένα αυτοκίνητο, ένα σπίτι αλλά και να εκπληρώσουν επιθυμίες. Μπορεί, ωστόσο, να αποδειχθεί μία επικίνδυνη επιλογή, καθώς αν δεν χρησιμοποιηθεί σωστά, αν δεν αντιστοιχεί σε υπαρκτές δυνατότητες μελλοντικής αποπληρωμής, μπορεί να έχει καταστροφικές συνέπειες. Πότε συμβαίνει αυτό; Συμβαίνει είτε όταν υπάρχει μία απρόβλεπτη αδυναμία και εκμετάλλευση της αδυναμίας αυτής πολλών ανθρώπων να διαχειριστούν σωστά τις οικονομικές τους δυνατότητες και την πίστωση, είτε όταν υπάρχει μία κακόβουλη χρήση του εργαλείου αυτού. Συνδέεται, ταυτόχρονα, και με την επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών που δυσχεραίνει την εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων.

Την τελευταία δεκαετία η πιστωτική επέκταση γνώρισε μία ραγδαία και πρωτόγνωρη ανάπτυξη. Οι χορηγήσεις προς τα νοικοκυριά ανήλθαν από 24 δισ. το 2001 σε 117 δισ. το 2008. Πλέον εντυπωσιακή ήταν η ανάπτυξη που γνώρισε η καταναλωτική πίστη με την απελευθέρωσή της. Από τα 12 δισ. που ανερχόταν το υπόλοιπό της το 2003 ανήλθε σε 36 δισ. το 2008. Η χώρα μας έχει τα τελευταία έτη σε ποσοστό του ΑΕΠ τον μεγαλύτερο δανεισμό από όλες τις άλλες χώρες της ευρωζώνης σε καταναλωτικά δάνεια και πιστωτικές κάρτες. Ειδικότερα, το υπόλοιπο της καταναλωτικής πίστης ανερχόταν το 2008 στη χώρα μας σε 15,1% επί του ΑΕΠ, έναντι μονοψηφίου ποσοστού στις άλλες μεγάλες χώρες της ευρωζώνης και 14,8 στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτό μάλιστα παρά το γεγονός ότι ο μέσος όρος των συνολικών χορηγήσεων βρίσκεται μάλλον κάτω από το μέσο όρο της ευρωζώνης. Ο δείκτης της καταναλωτικής πίστης προς την κατανάλωση ήταν το 2008 ομοίως ο υψηλότερος στην ευρωζώνη σε ποσοστό 21% (από 9,8% το 2001). Πέραν λοιπόν από τη διαπίστωση ότι οι πιστώσεις δεν κατευθύνθηκαν την τελευταία δεκαετία στο βαθμό που θα προσδοκούσε κανείς σε παραγωγικούς τομείς, εκείνο που εντυπωσιάζει είναι ότι η πρωτοκαθεδρία της καταναλωτικής πίστης συντελέστηκε σε εξαιρετικά δυσμενείς για τους Έλληνες καταναλωτές όρους. Η καταναλωτική πίστη παρέμενε και με διαφορά η πλέον ακριβότερη στην ευρωζώνη. Οι Έλληνες καταναλωτές κατά κόρον, χωρίς τούτο να εξυπηρετεί εντέλει το συμφέρον τους, χρησιμοποιούσαν το ακριβότερο πιστωτικό είδος.

Είναι φανερό, λοιπόν, ότι η πιστωτική απελευθέρωση και επέκταση πραγματοποιήθηκε στη χώρα μας δίχως επαρκή μέριμνα και φροντίδα για την ενίσχυση της δυνατότητας των καταναλωτών να διαχειριστούν σωστά τις δυνατότητες που τους διάνοιγε αυτή η προοπτική, δίχως τη διαμόρφωση θεσμών που θα παρείχαν συμβουλευτική υποστήριξη στους καταναλωτές, δίχως τη λήψη μέτρων πρόληψης για την υπερχρέωση, δίχως την προαγωγή του υπεύθυνου δανεισμού. Αντιθέτως, ειδικά στο τομέα της καταναλωτικής πίστης βιώσαμε, πέραν των ακριβών επιτοκίων για τα χαμηλά ιδίως κοινωνικά στρώματα, επιθετικές πρακτικές προώθησης των πιστώσεων, παραπλανητικές διαφημίσεις, αδιαφάνεια, ανεπαρκή ανταγωνισμό.

Η υπερχρέωση των νοικοκυριών ήταν υπό τις συνθήκες αυτές αναπόφευκτη. Η πιστωτική ευφορία οδήγησε σε υπερεκτίμηση των οικονομικών δυνατοτήτων ή σε υποεκτίμηση των δανειακών υποχρεώσεων. Η εισοδηματική στενότητα και η οικονομική κρίση δεν αφήνουν πλέον σε πολλούς επαρκές περίσσειμα για την εξυπηρέτηση των πιστώσεων. Πιεστικές ανάγκες, απρόβλεπτα γεγονότα στη ζωή των δανειοληπτών, απώλεια θέσεων εργασίας ματαιώνουν τον προγραμματισμό των νοικοκυριών για την αποπληρωμή των δανείων. Στο αδιέξοδο πλέον που είχαν να αντιμετωπίσουν οι καταναλωτές δεν υπάρχει επαρκής υποστήριξη. Η Πολιτεία δε διαθέτει ακόμη τους θεσμούς εκείνους που θα τους βοηθούσαν να βγουν από το αδιέξοδο. Τα πιστωτικά ιδρύματα υπερασπίζονται την αυστηρότητα των συμβάσεων και ήταν επί μακρόν απρόθυμα να ακολουθήσουν πρακτικές διευθέτησης των οφειλών.

Κυρίες και κύριοι,

Οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι το πρόβλημα της υπερχρέωσης δεν απασχόλησε την Πολιτεία όσο θα έπρεπε. Αυτό μάλιστα παρά το γεγονός ότι η

υπερχρέωση των νοικοκυριών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες βρέθηκε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος. Συνηθίζαμε μάλιστα να επικαλούμαστε τα διεθνή παραδείγματα για να δικαιολογήσουμε την πιστωτική απελευθέρωση, κλείναμε ωστόσο τα μάτια στην εμπειρία των χωρών αυτών στη συνακόλουθη αναγκαιότητα για πολιτικές πρόληψης και αντιμετώπισης της υπερχρέωσης.

Όμως η επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών δίνει πλέον δραματικές διαστάσεις στο πρόβλημα. Η μείωση του ΑΕΠ και των εισοδημάτων, η αύξηση της ανεργίας, η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας επιβαρύνει ακόμη περισσότερο τα νοικοκυριά. Ήδη τον Σεπτέμβριο 2009 ο δείκτης καθυστερήσεων διαμορφώθηκε στο 7,2% έναντι 5% στο τέλος του 2008 και μόλις 4,5% στο τέλος του 2007. Οι καθυστερήσεις ανήλθαν στο 6,9% στα στεγαστικά (έναντι 5,3% το Δεκέμβριο 2008) και στο 11,7% στα καταναλωτικά δάνεια (από 8,2 το Δεκέμβριο 2008).

Οι συνέπειες της υπερχρέωσης είναι καταστροφικές όχι μόνο για τα νοικοκυριά αλλά για την ίδια την οικονομία μας και την κοινωνική μας συνοχή. Οδηγεί στον αποκλεισμό και στην περιθωριοποίηση οικογενειών, σε σοβαρά προβλήματα υγείας, σε διατάραξη προσωπικών και κοινωνικών σχέσεων, σε μεγάλο ψυχολογικό άγχος, σε εργασιακά και προσωπικά προβλήματα, σε εγκατάλειψη των προσπαθειών των καταναλωτών για οικονομική πρόοδο καθώς από αυτή θα είχαν να επωφεληθούν μόνο οι πιστωτές. Ιδιαίτερα τραγικές είναι επιπτώσεις στα παιδιά των υπερχρεωμένων νοικοκυριών, τις δυνατότητες και την ψυχική υγεία των οποίων περιορίζει και τραυματίζει.

Το πρόβλημα δεν μπορεί να περιμένει άλλο. Οφείλουμε πλέον ως Κυβέρνηση να αντιμετωπίσουμε την υπερχρέωση των νοικοκυριών πριν αυτή εξελιχθεί σε σύγχρονη κοινωνική μάστιγα. Η οικονομική κρίση καθιστά ακόμη πιο επιτακτική την αντιμετώπισή της. Πολλά νοικοκυριά έχουν πλέον να προγραμματίσουν κάτω από δυσχερείς και ασφυκτικές συνθήκες την εξυπηρέτηση των δανειακών τους υποχρεώσεων. Χρειάζονται περισσότερο από ποτέ την υποστήριξή μας. Δεν παραβλέπουμε τις ευθύνες κοινωνικής μέριμνας που έχουμε ως Πολιτεία προς αυτά. Δεν επιτρέπεται να αδιαφορήσουμε για το αδιέξοδο στο οποίο έχουν βρεθεί.

Προς αυτή την κατεύθυνση το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας αναλαμβάνει δράσεις και πρωτοβουλίες, τόσο προς την κατεύθυνση του απεγκλωβισμού των νοικοκυριών από την υπερχρέωση όσο και προς την κατεύθυνση της πρόληψης. Ειδικότερα:

1) Στις επόμενες βδομάδες, μετά και την αναμενόμενη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, θα καταθέσουμε στη Βουλή το σχέδιο νόμου για τη ρύθμιση των χρεών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων. Πρόκειται για ένα σχέδιο νόμου που θα δώσει, με τρόπο ρεαλιστικό, μία προοπτική απεγκλωβισμού των υπερχρεωμένων νοικοκυριών από την υπερχρέωση. Θα δώσει τη δυνατότητα ανατροπής της κατάστασης ομηρίας, στην οποία έχουν περιέλθει τα νοικοκυριά απέναντι στους πιστωτές (τράπεζες κλπ), και από την παράταση της οποίας άλλωστε και οι ίδιοι οι πιστωτές δεν έχουν να αντλήσουν κανένα κέρδος. Θα δώσει τη δυνατότητα ενός νέου οικονομικού ξεκινήματος.

Με τις διαδικασίες και τους θεσμούς που εισάγει το σχέδιο νόμου, οι υπερχρεωμένοι πολίτες που έχουν αποδεδειγμένη και μόνιμη αδυναμία να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους, θα μπορούν να ρυθμίσουν την εξόφλησή τους και να απαλλαγούν από σημαντικό μέρος των χρεών τους, εφόσον εξυπηρετήσουν για τέσσερα έτη με βάση το εισόδημα από την εργασία τους ένα μέρος των χρεών που καθορίζεται από το Δικαστήριο. Ο υπερχρεωμένος καταναλωτής ή επαγγελματίας, εφόσον ανταποκριθεί στη «δοκιμασία» που προβλέπει το σχέδιο νόμου, θα αποκτήσει το δικαίωμα για ένα νέο οικονομικό ξεκίνημα στη ζωή του, απαλλασσόμενος από το υπόλοιπο των χρεών του.

Το σχέδιο νόμου θα διαφυλάττει κατά το διάστημα της εξυπηρέτησης του χρέους ένα ελάχιστο επίπεδο οικονομικής διαβίωσης. Με μία πρωτοποριακή ρύθμιση δίνει τη δυνατότητα στον οφειλέτη να εξαιρέσει από τη ρευστοποίηση της περιουσίας του την κύρια κατοικία του, αναλαμβάνοντας για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα την εξυπηρέτηση μέρους των χρεών που αντιστοιχεί στο 85% της εμπορικής αξίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα προστατεύονται οι συνθήκες διαβίωσης της οικογένειας του υπερχρεωμένου, δίχως να θίγονται τα συμφέροντα των πιστωτών, και ιδίως των τραπεζών από τα εξασφαλισμένα με υποθήκη στεγαστικά δάνεια.

Το σχέδιο νόμου θα ενισχύσει, ουσιαστικά θα δώσει για πρώτη φορά, τη διαπραγματευτική δύναμη στα υπερχρεωμένα νοικοκυριά για να ρυθμίσουν τις οφειλές τους κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στις δυνατότητές τους. Θα δώσει κίνητρα και στις δύο πλευρές να έρθουν σε μία ρεαλιστική μεταξύ τους συμφωνία που θα εξυπηρετεί τα συμφέροντα και των δύο. Γι' αυτό άλλωστε θα προβλέπει δύο φάσεις επιδίωξης συμβιβασμού ανάμεσα στον οφειλέτη και στους πιστωτές του.

Δεν είναι μόνο οι υπερχρεωμένοι αλλά και τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα που θα αποκομίσουν σημαντικά οφέλη από την εφαρμογή του. Η εισαγωγή των νέων θεσμών θα επιτρέψει στα πιστωτικά ιδίως ιδρύματα την ικανοποίηση ενός σημαντικού μέρους των απαιτήσεών τους - που διαφορετικά λόγω της αδιέξοδης προοπτικής που έχει περιέλθει ο οφειλέτης δεν θα μπορούσαν να την επιτύχουν - από τα εισοδήματα των υπερχρεωμένων που θα θελήσουν και θα καταφέρουν να υποβληθούν επιτυχώς στην εν λόγω δοκιμασία.

2) Στόχος μας περαιτέρω είναι να αναπτύξουμε ένα πανελλαδικό δίκτυο για την παροχή συμβουλών και πληροφόρησης στους καταναλωτές σε θέματα διαχείρισης των χρεών, ώστε να ενισχύσουμε την ικανότητά τους να εκτιμούν ανάλογα με τις δυνατότητες και τις ανάγκες τους τις υποχρεώσεις που μπορούν να αναλαμβάνουν, να οργανώνουν τον οικογενειακό τους προϋπολογισμό για την καλύτερη εξυπηρέτηση των οφειλών τους, να βρίσκουν την απαραίτητη συμβουλευτική και κάθε άλλου είδους υποστήριξη για να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της υπερχρέωσης. Οι οικονομικοί, κοινωνικοί ή νομικοί χαρακτήρα συμβουλές θα παρέχονται δωρεάν στους καταναλωτές, κατά τρόπο απλό και αμερόληπτο. Για την οργάνωση των υποδομών και της εκπαίδευσης του δικτύου αυτού θα αξιοποιηθούν τα μέσα χρηματοδότησης που προσφέρει το ΕΣΠΑ με τη προκήρυξη αντίστοιχων δράσεων και έχουν ήδη ξεκινήσει οι σχετικές πρωτοβουλίες. Προσβλέπουμε στο τομέα αυτό σε κοινές δράσεις με όλους τους

εμπλεκόμενους φορείς, την τράπεζα της Ελλάδος, τις Ενώσεις Καταναλωτών, την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών.

3) Θα προστατεύσουμε την αξιοπρέπεια, την προσωπική σφαίρα και την οικιακή γαλήνη των υπερχρεωμένων οφειλετών από αθέμιτες εισπρακτικές μεθοδεύσεις. Ο υφιστάμενος νόμος (3758/2009) παρουσιάζει μεγάλες παραλείψεις που τον καθιστούν στην πράξη ανεφάρμοστο και αναποτελεσματικό για την αντιμετώπιση και πρόληψη των αθέμιτων εισπρακτικών μεθοδεύσεων. Οι περιορισμοί που θέτει είναι ανεπαρκείς και δεν προβλέπει μέσα και εξουσίες ελέγχου των παραβάσεων. Οι κυρώσεις που προβλέπει είναι γι' αυτό στην πραγματικότητα κενό γράμμα καθώς μάλιστα δεν καταλαμβάνουν τους δανειστές αλλά και όσους δεν έχουν ή δεν θα θελήσουν να εγγραφούν στο σχετικό μητρώο. Δεν υπάρχει καμία ρύθμιση για τις παρενοχλήσεις που ακολουθούν μετά την έναρξη των δικαστικών διαδικασιών και των διαδικασιών αναγκαστικής εκτέλεσης. Είναι γι' αυτό αναγκαία η ριζική συμπλήρωση των διατάξεων του προκειμένου η προστασία της ιδιωτικής σφαίρας του πολίτη να μη μένει στα λόγια αλλά να είναι ουσιαστική και πραγματική.

4) Θα ενσωματώσουμε μέσα στις επόμενες βδομάδες την κοινοτική οδηγία για την καταναλωτική πίστη, η οποία θα συνεισφέρει καίρια στην ενίσχυση της ενημέρωσης και πληροφόρησης των καταναλωτών σχετικά με τα οικονομικά στοιχεία της πίστωσης και τους κινδύνους. Η οδηγία αυτή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη διασφάλιση της πληροφόρησης του καταναλωτή τόσο πριν όσο και κατά τη σύμβαση, ιδίως για τα οικονομικά στοιχεία της πίστωσης, ενώ εισάγει και κανόνες υπεύθυνου δανεισμού, δηλαδή την υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να λαμβάνουν υπόψη κατά τη χορήγηση των πιστώσεων τις δυνατότητες του καταναλωτή να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει.

5) Θα ακολουθήσει, τέλος, το σχέδιο νόμου για τη διαφάνεια στις τραπεζικές συναλλαγές που θα ολοκληρώσει το θεσμικό πλαίσιο για την προστασία των καταναλωτών. Σκοπός του σχεδίου είναι η αντιμετώπιση των καταχρηστικών πρακτικών και η προαγωγή της διαφάνειας και του ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα. Θα υπάρξει ένα ευρύ φάσμα ρυθμίσεων μέσα από το οποίο θα ρυθμιστούν ζητήματα σχετικά με τις διάφορες παρεπόμενες ή κρυφές χρεώσεις που επιβάλλονται μέσα από τα ψιλά γράμματα και προσ αυξάνουν το κόστος της πίστωσης ή της υπηρεσίας, θα αποτραπούν φαινόμενα αυθαιρεσιών στη διαμόρφωση του κυμαινόμενου επιτοκίου και επιβολής αδικαιολόγητων επιβαρύνσεων.

Κυρίες και κύριοι,

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για τη συμμετοχή σας σε αυτή την ημερίδα. Το πρόβλημα της υπερχρέωσης των νοικοκυριών υπονομεύει τα θεμέλια της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Η αντιμετώπισή του είναι κοινή υπόθεση, είναι προς το συμφέρον όλων. Η συμμετοχή εισηγητών από το εξωτερικό με ιδιαίτερη εμπειρία στα εν λόγω θέματα αλλά και από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς επιτρέπει μία ιδιαίτερα γόνιμη ανταλλαγή εμπειριών και απόψεων, προκειμένου να διαμορφώσουμε και να εφαρμόσουμε με αποτελεσματικότερο τρόπο τις πολιτικές πρόληψης και απεγκλωβισμού από την υπερχρέωση.

